

การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ

The Roles of Sangha Administrators in Sangha Administration in Samut Prakan Province

สายหยุด มีฤทธิ์, รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู, พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ ดร.,
พระครูโสภาสนนทกิตติ ดร., พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฒโน ดร.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามตามสถานภาพส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการ แบบของการวิจัยและพัฒนา โดยการผสมผสาน (Mixed Method Design) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการ จำนวน 16 รูป/คน และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ตอนที่ 3) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรปราการโดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9539 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ 16 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยเขียนเป็นความเรียง และจากกลุ่มตัวอย่าง 400 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบความแตกต่างของ

ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัย พบว่า

1. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

2. บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามีญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการคือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดสมุทรปราการปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการ

ทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย

คำสำคัญ : บทบาท, พระสังฆาธิการบริหาร, กิจการคณะสงฆ์

Abstract

The Buddhist ecclesiastical official monk roles to manage Sangha administration in Samut Prakan Province aim to study 1) the roles of Buddhist ecclesiastical official monk to manage Sangha administration in Samut Prakan Province. 2) to compare the roles to manage Sangha administrators in Sangha administration in Samut Prakan Province according to their personal status and 3) to study the problems, obstacles and recommendation about Buddhist ecclesiastical official monk to manage Sangha administration in Samut Prakan Province that Mixed Method Design. The research methodology was mixed between quantitative and qualitative but specify in qualitative and also to Survey Research. The

sampling there are 16 Buddhist ecclesiastical official monk. More over there are 400 Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province.

The research methodology is questionnaire that divide are 3 steps cover with Part 1) Questionnaire about general information Part 2) Questionnaire about Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province Role. Part 3) Questionnaire about the problem, Obstacle and recommendation about Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province Role that rating scale and open-structured questionnaire with reliability value at 0.9539. Data analysis from there are 16 Buddhist ecclesiastical official monk. The research method is questionnaire. Data analysis from interview by writing essay and from there are 400 sampling. Data analyze by computer program. The statistic for data analysis which are frequency. percentage. mean. standard deviation. t-test. one way analysis of variance and the least significant difference: LSD.

Research result showed that 1) Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province Role there are 6 parts was in a moderate level in overall average value 3.36). When consider in any part found that Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province Role was in a high level but but the roles in religion educational, social welfare, Buddhist

Propagation, Public Help and Social Welfare were in the moderate levels, 2) Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province Role was classified by personal status. In overall the Sangha administrators having different positions and experiences had different roles in Sangha administration that was relevant to the hypothesis set forth could be accepted. The Buddhist ecclesiastical official monk who different with Ages, years in monkhood, general education, Dhamma education and Pali education had different roles in Sangha administration that rejected the hypothesis set up, 3) Almost problems of Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province were decentralization is not cover Samut Prakan Province, lack of educated monks, inefficiency of Buddhist propagation and lack of the relevant organization to take responsibility. So that, all of Buddhist ecclesiastical official monk in Samut Prakan Province should increase the personal number also to improve the efficiency of work, decentralize authority, systemize the work, create network. Moreover, encourage eligible monks to work according to their abilities. In the same time., behave themselves in the monastic codes as well.

Keywords: Roles, Sangha, Administrators

บทนำ

ศูนย์กลางแห่งการรวมน้ำใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนอยู่ที่วัด จึงทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคมส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นความมั่นคงให้แก่สังคมช่วยลดปัญหาสังคมส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคมหรือกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทางศิลปะวรรณคดี วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีเป็นต้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมายเช่นการพัฒนาสังคมการสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากผู้ได้รับความลำบากหรือกระทำการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545 : 87)

นอกจากนี้วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุดและเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธรูปศาสนาเป็นองค์หลักในการปกครองคณะสงฆ์หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆเกี่ยวกับวัดทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา31วรรคสองและมาตรา19แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่2) พ.ศ.2535วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ

กฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดาเว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการต่างๆเองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้นเจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา36และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา31วรรคสามทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา45แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาเพราะเหตุนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545: 15)

สถาบันสงฆ์ไทย หรือสถาบันพระพุทธรูปศาสนา เป็นหนึ่งในสามของสถาบันหลักของชาติไทยที่ดำเนินกิจกรรมหลายอย่างทางสังคม เพื่ออำนวยประโยชน์สุขของสมาชิก และความเจริญก้าวหน้าของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัด “องค์การบริหาร” ขึ้น การบริหารคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารปกครองในครั้งนั้นคือ พระธรรมวินัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบริหารปกครองโดยธรรมาธิปไตย สำหรับการบริหารปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นองค์ประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาส

หน้าที่ของพระสงฆ์มีทั้ง 1. หน้าที่โดยพระธรรมวินัย และ 2. หน้าที่ต่อสังคม หน้าที่ของพระสงฆ์เป็นการแสดงว่า พระสงฆ์ นั้น เป็น ตัว แทน ของ พระพุทธรูปศาสนา ทั้งนี้ถ้าในยุคใดพระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่

ดังกล่าวคลาดเคลื่อน ในยุคนั้นประชาชนก็จะขาดความนับถือ สังคมไม่เห็นคุณค่าทางพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็จะเสื่อมลง แต่ถ้าในยุคใดที่พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน ในยุคนั้นพระสงฆ์จะมีประชาชนนับถือมาก และพระพุทธศาสนาก็จะรุ่งเรืองซึ่งทำให้เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และเมื่อมีประชาชนมานับถือก็จะสร้างโบราณวัตถุและโบราณสถาน ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่สืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองวัดมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 นั้น จะเห็นได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารปกครองวัดและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชน เจ้าอาวาสจึงเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์ในปัจจุบันจึงมีบทบาทที่ยิ่งขึ้นกว่าในอดีต แต่ต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของศาสนิกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจคนให้สูงขึ้นและพัฒนาวัตถุให้มีความพอเหมาะแก่การใช้สอย จึงได้กำหนดบทบาทของพระสังฆาธิการไว้ 6 ด้านดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านการศึกษาสงเคราะห์

สถานการณ์พระพุทธศาสนาในเมืองไทยในปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาต้องสูญเสียไป พระสงฆ์ในสายตาของประชาชนทั่วไป อยู่ในอาการที่อาจกล่าวได้ว่า เสื่อมถอย ถึงกับใช้คำว่า “วิกฤตศรัทธา ภาวฝากสังคม หรืออื่นๆ” เหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่าเป็นปัญหาในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ ที่พระสังฆาธิการทุก ๆ ระดับประสบอยู่เสมอ เช่น พระภิกษุสามเณรในปกครองทำผิดพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีความสัมพันธ์ระหว่างพระกับสตรี พระกับประชาชนในแต่ละชุมชน การวางตนที่ไม่เหมาะสมของพระ ขาดสันโดษ ขาดการสำรวม ทำให้ภาพพจน์ของพระพุทธศาสนาหมัวหมองไปด้วย วัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ มากกว่าการพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรมพระภิกษุ สามเณร หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมของพระศาสนาได้ ไพรัตน์ เลิศพิริยกุลม. (2539 : 5)

การบริหารกิจการพระศาสนาเป็นเรื่องของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ หรือพระสังฆาธิการแต่ละระดับเท่านั้น ไม่มีการกระจายงาน ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน ทำให้เกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในพระศาสนาและประชาชนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของพระศาสนา การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาพระศาสนาและชุมชนจึงไม่เต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนก็ไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยบวชแล้วมิได้ศึกษา มิได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่ถูกต้อง สังคมและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา เกิดความไม่จริงจังในการนับถือศาสนา ทวี ไพรัตน์. (2550 : 5)

จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอบางบ่อ 3) อำเภอบางพลี 4. อำเภอบางเสาธง 5. อำเภอพระประแดง 6. อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และการปกครองคณะสงฆ์ ยึดตามเขตการปกครองของบ้านเมือง และวิธีการปกครองคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคมเป็นหลัก หากแต่ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการศึกษาบทธาบทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา และคณะ มีความตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ เห็นควรทำการศึกษาบทธาบทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มาเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางนำเสนอข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทธาบทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบบทธาบทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดสมุทรปราการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) การศึกษา

บทธาบทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทธาบทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูล พระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ เจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรม หลังจากเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากทัศนคติของพระภิกษุ ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ

2) ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามความและเปรียบเทียบทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการ และพระภิกษุ จำนวน 696 รูป กลุ่มตัวอย่าง 400 รูป วิธีการสุ่มตัวอย่างเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัย ดังนี้

3.1 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1) แบบสัมภาษณ์

3.2 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

1) แบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้ง จำแนกตามระเบียบวิจัย ดังนี้

4.1 เชิงคุณภาพ

1) ออกหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจัดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยเขียนเป็นความเรียงและนำเสนอต่อไป

4.2 เชิงปริมาณ

1) ออกหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงเจ้าเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 300 ชุด คิดเป็นร้อยละของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้ง นี้ จำแนกตามระเบียบวิจัย ดังนี้

5.1 เชิงคุณภาพ

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5.2 เชิงปริมาณ

1) จากแบบสอบถาม

2) จากคำถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง

จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญนัยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

2) จากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ 1. คำร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบสอบถาม โดยภาพรวม 6 ด้าน 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ และ 6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพแล้ว อยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ก็ได้ค้นใหม่ว่า การสาธารณสงเคราะห์ ประชาชนมองพระสงฆ์นั้น เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อได้รับความทุกข์หรือความเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่พระสงฆ์ และวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชน ในขอบเขตที่วัดสามารถจัดให้ได้ ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน สร้างสถานที่ออกมทรัพย์ ใช้สถานที่วัดเป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้วยความคาดหวังของประชาชน ก็อยากให้พระสงฆ์เน้นการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อความสงบสุขของชาวบ้าน

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) **ด้านการปกครอง** จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าบทบาทพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองมากที่สุดในเรื่องการบริหารวัดบำรุงรักษาวัดให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนาสถานที่สัปปายะและนำเลื่อมใสศรัทธา รองลงมาคือการปกครองคณะสงฆ์ด้วยความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัยและมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงาม

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)** ได้ให้ทัศนะในเรื่องการปกครองหรือการบริหารตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช้จุดหมายในตัวแต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือคิดได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อาญา และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้น

ตามลำดับ ไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว

2) **ด้านการศาสนศึกษา** จากผลการศึกษพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษา มากที่สุดในเรื่องการควบคุมดูแลตรวจสอบการปฏิบัติงานการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม, บาลีและธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม รองลงมาคือเรื่องการส่งเสริมและการพัฒนาครูสอนนักเรียน, บาลีและธรรมศึกษา

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ**พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)** ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะเตรียมบุคคลในพระศาสนาให้มีความพร้อมที่จะรักษาพระศาสนาไว้ได้หลักสูตรที่มีอยู่ก็มีขอบเขตคับแคบและจำกัดอย่างเดี่ยวเพราะฉะนั้น จะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อสภาวการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้เท่าทันต่อสภาพปัจจุบัน และสามารถที่จะนำความรู้ทางพระศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ให้คนในสมัยปัจจุบันนี้เข้าใจมองเห็นคุณค่า และใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และในแง่ขอบเขตของการศึกษา นอกจากปรับปรุงเนื้อหาของวิชาแล้ว จะต้องขยายขอบเขตวิชาให้กว้างออกไปอีก เพราะการศึกษาศาสนานั้น จะศึกษาเฉพาะตัวศาสนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการอื่นๆ เช่น อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นบูรณาการของผู้ที่จะศึกษาระดับขั้นสูงต่อไป

3) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์มากที่สุดในเรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในทุกระดับชั้น รองลงมาคือในเรื่องการจัดตั้งและส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ส่วนในด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือการจัดตั้งและส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ **พระราชสิมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาที)** กล่าวว่าการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร และการศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าว คือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการ ศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
ศึกษา	3. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราช
ประสงค์
2. โรงเรียนการกุศลของวัดใน
พระพุทธศาสนา	4. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
5. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

เอกสารอ้างอิง

- ทวี พลรัตน์. 2550. **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). 2545. **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2545. **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- ไพบรต์น์ เลิศพิริยภมล. 2539. **สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถาบัน
ราชภัฏ.
- สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี. 2558. **ข้อมูลจากสำมะโนครัวประชากรพระสังฆาธิการจังหวัด
ราชบุรีประจำปี พ.ศ. 2558**.